

een kapittelstokje:

TECHNISCHE SCHOOL "DOREGRAAF" TE GEMERT GENOEMD NAAR OUD TOPONIEM

In de dertiende en veertiende eeuw was Gemert een zogenaamde Vrije Heerlijkheid die bestond uit twee rechtsgebieden. Het ene gebied behoorde tot de autochtone adellijke familie Van Gemert, terwijl het andere domein ressorteerde onder de rechtsmacht van de alhier gevestigde Duitse Ridderorde. Op 24 juni 1326 wordt door Heer Diederik van Gemert en de Commandeur van de Duitse Orde in Gemert hun beider rechtsgebied beschreven en bij oorkonde bezegeld. In deze zogenaamde "Paalbrief" - met palen waren hun grenzen afgebakend - wordt ook een waterlaat, geheten Doregrave, vanaf de plaats waar die een "Oude Strate" kruist tot aan "Het Broek", aangemerkt als grens. Want er staat geschreven: "Dits ghesceit tusscen ons ende der Oude Strate: al den Doregrave uut totter Heren Broec toe...."

Met het Heren Broec moet zijn aangeduid het laaggelegen broekland eigendom van "de Heren", hetwelk zich vanaf de huidige Broekstraat in westelijke richting uitstrekt tot aan de Snelle Loop aan weerszijden van de Beekse Dijk.

De Oudestraat is sedert de middeleeuwen in Gemert een gekende straatnaam gebleven. De Dorgrave is echter een toponiem dat opnieuw aan de vergetelheid moet worden ontrukkt. De oorkonde uit 1326 maakt duidelijk dat het een waterlaat betreft, die de Oudestraat op haar loop vond. Nu in 1986, zo'n slordige 660 jaar later, bevindt zich aldaar nog altijd een sloot die met een duiker onder de Oudestraat doorgaat en vandaar achter de gemeentelijke technische school haar weg vervolgt naar het Broek.... Zou die sloot dezelfde zijn als den Doregrave uit 1326?

Tot in de 16de eeuw blijft de naam Doregrave of Doerregraeff - de spelling lag in die tijden nog niet vast - in ieder geval in gebruik. Zo wordt er bijvoorbeeld in 1424 zeven lopensaats (d.i. ruim 1 hectare) akkerland verpacht waarvan als nadere plaatsaanduiding wordt opgegeven "gelegen aan die Doergrave en aan de Oudestrate"; in 1501 is er sprake van "de Vondervoertacker aan die waterlaet de Doerregraef", en in 1545 heeft men het over "den nieuwen camp beneven den Doerregraeff".

Een definitieve bevestiging voor het feit dat de middeleeuwse Doregrave vereenzelvigd kan worden met de sloot achter de de gemeentelijke techni-

sche school, vindt men in de sedert de 16de eeuw verordende "Keuren en Breuken van Gemert aangaande de waterlaten" waarmede het onderhoud van de waterlopen werd geregeld. De Doregrave wordt daarin teruggevonden als "den waterlaet van de Dribbelhijt loopende naar de Aertbrugge tot den Broecke toe".

Sttaande aan de slootkant en bekend met het feit dat die waterlossing al moet dateren van tenminste zo'n 7 eeuwen her, dan dringen zich heel andere beelden op dan normaliter. Het kilometerslange graafwerk, helemaal van de Mortel, door de hoge akkers van Boekent en via de Dribbelheid, Oudestraat, Groenendaal naar het Broek, dat moet heel wat Gemerts middeleeuws zweet hebben gekost.... Dat de Doregraaf van grote betekenis moet zijn geweest voor het in cultuur brengen van uitgestrekte gebieden is buiten kijf.

Waar "den Doregraaf" haar naam aan ontleend heeft lijkt nogal voor de hand liggend. In het Middelnederlandsch Handwoordenboek wordt "doregraven" uitgelegd als "door graven zich ergens toegang verschaffen" of "doorgraven, doorboren".

Op de Gemeentelijke Technische School te Gemert werd onlangs een prijsvraag uitgeschreven voor een nieuwe eigennaam van de school. Na informatie te hebben ingewonnen bij leden van de heemkundekring leidde dit tot de suggestie de school te vernoemen naar de "Doregraaf". Het is van de oudste tijden af veelvuldig voorgekomen dat de naam van bijvoorbeeld een weg of waterloop overging op een aanpalend gebied of gebouw. Doregraaf kan bovendien in zijn woordbetekenis van doorgraven/doorgronden, als naam voor een school, als aansprekend en inhoudsvol worden aangemerkt.

De naamgeving Technische School Doregraaf is bij het schrijven van dit artikel nog niet officieel door het gemeentebestuur aanvaard. Opmerkenswaard is hierbij voorts dat deze naamgeving ingang zal vinden in hetzelfde jaar als dat begonnen zal worden aan een verleggen van de waterlaet Doregraaf in zuidelijke richting in verband met de aanleg van de Zuid-Oostelijke randweg tussen Heitsveld en Oudestraat.

Ad Otten